

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1986-1987

6 APRIL 1987

WETSVOORSTEL

tot regeling van de kunstmatige inseminatie
bij de mens

(Ingediend door de heer Petitjean)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Sedert de jaren 1973-1974 hebben de onderscheiden gynaecologische subfaculteiten van de universiteiten ingevolge de ontzaglijke vooruitgang die is gemaakt bij de behandeling van onvruchtbaarheid en ingevolge de steeds groeiende vraag, hun eigen spermabank opgericht.

Volgens dokter Lambotte worden momenteel jaarlijks meer dan 300 zwangerschappen door kunstmatige inseminatie verkregen. Te Luik b.v. worden jaarlijks gemiddeld 50 zwangerschappen geregistreerd en de dienst gynaecologie voert per dag, weekeinden inbegrepen, 2 tot 5 inseminaties uit.

De vooruitgang is zo snel geweest dat het recht geen gelijke tred heeft kunnen houden, zodat een groot juridisch vacuüm is ontstaan. Ofschoon de heren Lagasse en Gillet op 24 juni 1982 bij de Franse Gemeenschapsraad een voorstel van decreet (Stuk nr. 65/1, 1981-1982) hebben ingediend, kon tot op heden, d.i. 5 jaar later, nog geen wettekst worden aangenomen. Over de vraag naar de bevoegdheid van de Franse Gemeenschap heeft de Raad van State op 19 februari 1985 immers een negatief advies uitgebracht, omdat hij van oordeel was dat de kunstmatige inseminatie weliswaar ten dele kan worden aangemerkt als een «persoonsgebonden aangelegenheid» van de Franse Gemeenschap maar dat de in het voorstel van decreet vervatte regeling zich daartoe niet beperkt. Derhalve moet het nationale Parlement wetgevend optreden inzake de kunstmatige inseminatie.

Om die reden hebben wij onderhavig voorstel bij de Kamer ingediend. De toeneming van het aantal kunstmatige inseminaties zonder passend juridisch kader is zorgwekkend, zodat het ten volle verantwoord is die aangelegenheid zo spoedig mogelijk bij wet te regelen.

Chambre des Représentants

SESSION 1986-1987

6 AVRIL 1987

PROPOSITION DE LOI

visant à réglementer l'insémination artificielle
des êtres humains

(Déposée par M. Petitjean)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Depuis les années 1973-1974, suite aux immenses progrès réalisés dans les traitements de l'infertilité et d'une demande de plus en plus importante, les différents départements de gynécologie des universités ont développé leur propre banque de sperme.

D'après le docteur Lambotte, l'on obtient actuellement plus de 300 grossesses chaque année par insémination artificielle. A Liège, par exemple, on recense une moyenne de 50 grossesses par an et le service de gynécologie pratique 2 à 5 inséminations par jour, week-ends compris.

Les progrès sont tels que le droit ne s'y est pas adapté et que le plus grand vide législatif subsiste. Bien qu'une proposition de décret ait été déposée le 24 juin 1982 par MM. Lagasse et Gillet au Conseil de la Communauté française (Doc. n° 65/1, 1981-1982), cinq ans plus tard aucun texte législatif n'a pu être adopté. En effet, l'avis du Conseil d'Etat du 19 février 1985 sur la question de la compétence de la Communauté française fut défavorable, le Conseil d'Etat estimant que si l'insémination artificielle peut en partie passer pour «matière personnalisable» de la Communauté française, la proposition ne s'y limite pas. C'était donc au Parlement national de légiférer sur la question de l'insémination artificielle.

C'est pourquoi la présente proposition a été déposée à la Chambre. La multiplication des pratiques d'insémination artificielle sans cadre juridique approprié est inquiétante et justifie dès lors pleinement la nécessité de légiférer au plus tôt en la matière.

Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Artikel 1 bepaalt wie als enige bevoegd is om kunstmatige inseminatie toe te passen, met name de arts.

Het preciseert tevens dat bij kunstmatige inseminatie geen eugenetische bedoeling mag voorzitten.

Het bepaalt uitdrukkelijk dat alleen gehuwde of vast en langdurig samenwonende vrouwen kunstmatig mogen worden geïnsemineerd.

Art. 2

Dit artikel bepaalt onder welke voorwaarden kunstmatige inseminatie mag worden toegepast:

— ofwel moet er sprake zijn van ernstige mannelijke onvruchtbaarheid, althans bij de huidige stand van de medische wetenschap, zonder dat daarbij mag worden vooruitgelopen op de vorderingen die de geneeskunde op dat terrein zal maken.

— ofwel moeten er aan een verwekking door de echtgenoot grote pathologische risico's voor het ongeboren kind zijn verbonden.

Art. 3

Dit artikel gaat uit van het beginsel dat kunstmatige inseminatie eerst mag worden toegepast nadat de vrouw de arts die de kunstmatige inseminatie zal uitvoeren, daar schriftelijk heeft om verzocht.

Ook de schriftelijke toestemming van haar echtgenoot of partner is vereist. Die toestemming is onontbeerlijk gelet op de rechtstreekste betrokkenheid van de echtgenoot of partner bij de consequenties van de kunstmatige inseminatie, maar tevens om de echtgenoot de mogelijkheid te ontnemen een vordering tot echtscheiding wegens grove beledigingen in te stellen, onder het voorwendsel dat zijn toestemming niet werd gevraagd.

Het artikel bepaalt dat het overlijden van de echtgenoot of de partner de toestemming voor de kunstmatige inseminatie doet vervallen.

Voorts bepaalt het artikel dat na de ontvangst van het verzoek van de vrouw en de toestemming van de echtgenoot of de partner een bezinningsperiode van drie maanden in acht moet worden genomen alvorens de kunstmatige inseminatie mag worden uitgevoerd.

Art. 4

Dit artikel biedt een gehuwde vrouw de mogelijkheid kunstmatig te worden geïnsemineerd wanneer de voortplantingsfuncties van haar echtgenoot-donor zodanig zijn verstoord (misvormingen, vasectomie, onvoldoende fertiliteit,...) dat hij zijn echtgenote niet zelf kan bevruchten.

Art. 5

Gelet op de vrije therapiekeuze van de arts, moet hem, wanneer hij een kunstmatige inseminatie uitvoert, volle

Commentaire des articles

Article 1er

L'article 1er détermine la seule personne habilitée à pratiquer l'insémination artificielle: le médecin.

Il précise également que toute insémination artificielle doit exclure l'intention orthogéniste.

Il précise clairement que seules les femmes mariées ou cohabitantes stables et de longue durée peuvent être inséminées artificiellement.

Art. 2

Cet article vise à définir les conditions de l'insémination artificielle:

— soit l'infertilité masculine grave dans l'état actuel des connaissances médicales, sans que cela ne puisse préjuger des progrès qui seront réalisés dans ce domaine par la médecine;

— soit les risques pathologiques graves que l'enfant à naître peut encourir lors d'une procréation par le mari.

Art. 3

Cet article pose le principe que l'insémination artificielle ne peut être pratiquée que sur demande écrite de la femme au médecin chargé d'effectuer l'insémination artificielle.

L'accord écrit du mari ou du cohabitant est également requis. Cet accord est indispensable vu que le mari ou le cohabitant est directement concerné par les suites de l'insémination artificielle, mais aussi afin d'ôter la possibilité au mari d'intenter une action en divorce pour cause d'injures graves, en prétextant que son accord n'a pas été requis.

L'article prévoit que le décès du mari ou du cohabitant rend caduc son accord pour l'insémination artificielle.

L'article détermine également un délai de réflexion de trois mois après réception de la demande de la femme et de l'accord du mari ou du cohabitant avant que l'insémination artificielle ne puisse intervenir.

Art. 4

Cet article permet l'insémination d'une femme mariée dont le mari-donneur connaît des troubles de la fonction génitale (malformations, vasectomie, fertilité insuffisante,...) l'empêchant de féconder lui-même son épouse.

Art. 5

En raison de la liberté du médecin quant au choix thérapeutique, il faut laisser au médecin qui pratique

vrijheid worden gelaten om aanvullende somatische of psychologische onderzoeken te laten verrichten.

De arts moet eventueel kunnen bewijzen dat hij alle onderzoeken heeft laten doen die hij bij de huidige stand van de wetenschap nodig achtte.

Voorts preciseert het artikel dat in dezen het welzijn van het ongeboren kind in aanmerking moet worden genomen.

Art. 6

Artikel 6 bevestigt dat de spermadonatie vrijwillig en kosteloos moet geschieden. Om o.m. morele redenen blijkt het zinvol te zijn dat die donatie vrij geschiedt en dat er geen betaling wordt voor geëist.

Bovendien zijn in dit geval de bepalingen van de wet van 7 februari 1961 betreffende de therapeutische bestanddelen van menselijke oorsprong blijkbaar van toepassing op het menselijk sperma, voor zover het is behandel en ingevroren.

Er wordt voorzien in een bij koninklijk besluit vast te stellen forfaitaire vergoeding om de donor te vergoeden voor zijn reiskosten voor de uit zijn medewerking voortvloeiende inkomstenderving.

Art. 7

Om de wildgroei van spermabanken en centra voor kunstmatige inseminatie te voorkomen die, behalve dat ze te grote risico's voor het scheppen van bloedverwantschap meebrengt, zou kunnen inspelen op commerciële doeleinden of verleiden tot rasselectie en rasveredeling, bepaalt artikel 7 nauwkeurige beperkingen voor de oprichting van dergelijke centra.

Om de kwaliteit en de wetenschappelijke nauwkeurigheid te waarborgen moet elk centrum beschikken over een eersterangs medische opvanginfrastructuur, daarin begrepen de medische begeleiding door academisch opgeleid personeel.

Art. 8 en 9

Deze artikelen beogen met betrekking tot het gebruik van sperma elke op winst gerichte activiteit te verbieden.

Art. 10

Om de risico's van bloedverwantschap te ondervangen beperken de artsen die kunstmatige inseminaties uitvoeren, momenteel het aantal geboorten bewust tot 5 kinderen per donor.

Artikel 10 regelt die aangelegenheid.

Art. 11

Dit artikel beoogt de geheimhouding van alles wat verband houdt met de kunstmatige inseminatie, alsmede de geheimhouding van de identiteit van de donor.

Bovendien moet aan de ouders de vrijheid worden gelaten om aan hun kind de wijze waarop het is verwekt, mede te delen of te verzwijgen.

l'insémination artificielle toute liberté de faire procéder à des examens complémentaires soit somatiques, soit psychologiques.

Le médecin doit pouvoir éventuellement prouver qu'il a fait accomplir toutes les investigations qu'il jugeait nécessaires dans l'état actuel des connaissances scientifiques.

L'article précise également que le bien-être de l'enfant à naître doit être pris ici en considération.

Art. 6

L'article 6 affirme le caractère volontaire et gratuit du don de sperme. Pour des raisons morales, notamment, il paraissent que ce don doit être libre et ne peut être rétribué.

En outre, les dispositions de la loi du 7 février 1961 relative aux substances thérapeutiques d'origine humaine paraissent devoir s'appliquer en l'occurrence pour le sperme humain s'il a été traité et congelé.

Une indemnisation forfaitaire, fixée par un arrêté royal, est prévue afin d'indemniser le donneur dans une mesure qui couvrirait ses frais de déplacement et le manque à gagner en résultant.

Art. 7

Pour éviter la multiplication des banques de sperme et des centres d'insémination artificielle qui pourrait, outre amener des risques trop élevés de consanguinité, répondre à des intentions commerciales ou des tentations de sélection et d'amélioration de la race, l'article 7 fixe précisément une limite à la création de tels centres.

Pour assurer la qualité et la rigueur, chaque centre devra disposer d'un environnement médical de premier ordre, tel que l'encadrement médical universitaire.

Art. 8 et 9

Ces articles excluent toute activité à but lucratif concernant l'utilisation du sperme.

Art. 10

Actuellement les médecins qui pratiquent les inséminations artificielles limitent volontairement le nombre de naissance à 5 enfants par donneur, pour pallier les risques de consanguinité.

C'est ce que réglemente l'article 10.

Art. 11

Cet article vise à sauvegarder le secret des opérations relatives à l'insémination artificielle et à occulter la personne du donneur.

En outre, il est nécessaire de respecter la liberté des parents de faire connaître ou de taire à leur enfant le mode de procréation.

Gelet op het relatief groot aantal personen dat op de hoogte is van de ingrepen die in de centra worden verricht, is het nuttig het beginsel van de inachtneming van het beroepsgeheim in herinnering te brengen.

Art. 12

Artikel 14 maakt kunstmatige inseminatie mogelijk voor een ongehuwd paar dat vast en langdurig samenwoont, op voorwaarde dat de mannelijke partner daartoe schriftelijk zijn uitdrukkelijke toestemming verleent.

De beoordeling van het samenwonend paar, alsmede de stabiliteit en de duur van zijn relatie, wordt door een koninklijk besluit geregeld.

Gepreciseerd zij evenwel dat de werkelijkheid van het samenwonen, de vastheid van de relatie van het paar en de redelijke duur van het samenwonen zeer nauwgezet moeten worden onderzocht.

Art. 13

In bepaalde wetgevingen tekent zich een tendens af tot erkenning van de « biologische » afstamming. Om het beginsel van de kunstmatige inseminatie gemakkelijker ingang te doen vinden in onze samenleving, is het blijkbaar nodig het principe te poneren dat het verboden is de afstammingsband vast te stellen tussen de « biologische » vader en het kind dat geboren is ingevolge een kunstmatige inseminatie door een anonieme donor.

Art. 14

Wil een wet die verplichtingen of verbodsbepalingen bevat, in de praktijk in acht worden genomen, dan moet zij straffen stellen.

Op sommige overtredingen van de onderhavige wet is het gewone strafrecht van toepassing.

Voor andere overtredingen blijkt het noodzakelijk met bijzondere tenlasteleggingen rekening te houden.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Kunstmatige inseminatie mag alleen worden uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van een geneesheer, in een instelling die met toepassing van artikel 7 is erkend.

Ze mag niet worden toegepast voor eugenetische doeleinden.

Ze mag alleen worden uitgevoerd op een gehuwde of samenwonende vrouw in de zin van deze wet.

Art. 2

De kunstmatige inseminatie van de gehuwde of samenwonende vrouw met sperma van een andere man dan haar

Il est utile de rappeler le principe du respect du secret professionnel, en raison du nombre relativement élevé de personnes qui connaissent les opérations pratiquées dans les centres.

Art. 12

L'article 14 permet l'insémination artificielle d'un couple de cohabitants stable et de longue durée non mariés, moyennant l'accord écrit exprès du cohabitant masculin.

La notion de couple cohabitant ainsi que la stabilité de celui-ci et sa durée sont fixées par arrêté royal.

Précisons toutefois que l'effectivité de la cohabitation, la réelle stabilité du couple et la durée raisonnable de la cohabitation doivent être analysées avec beaucoup d'attention.

Art. 13

Un mouvement tendant à la reconnaissance de la filiation « biologique » se développe dans certaines législations. Pour faire mieux accepter le principe de l'insémination artificielle dans notre société, il semble nécessaire de marquer le principe de l'interdiction de l'établissement d'un lien de filiation entre le père « biologique » et l'enfant né des suites d'une insémination artificielle par donneur anonyme.

Art. 14

Pour être respecté dans les faits, une loi établissant des obligations ou des interdictions doit être assortie de sanctions.

Le droit pénal commun s'applique pour certaines infractions à la présente loi.

Pour d'autres infractions, il paraît nécessaire de retenir des incriminations spécifiques.

Ch. PETITJEAN

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'insémination artificielle ne peut être pratiquée que sous la responsabilité d'un médecin, dans un organisme agréé en application de l'article 7.

Elle est exclusive d'orthogénisme.

Elle ne peut être pratiquée que sur une femme mariée ou cohabitante au sens de la présente loi.

Art. 2

L'insémination artificielle de la femme mariée ou cohabitante par le sperme d'un homme autre que son mari ou

echtgenoot of partner mag alleen worden toegepast bij ernstige mannelijke onvruchtbaarheid, bij de huidige stand van de wetenschap, of wanneer de verwekking door de echtgenoot of de partner een ernstig pathologisch risico voor het ongeborn kind inhoudt.

Art. 3

Kunstmatige inseminatie mag niet worden uitgevoerd dan op schriftelijk verzoek van de vrouw. Dat verzoek wordt bezorgd aan de geneesheer die de kunstmatige inseminatie verricht. De echtgenoot of de partner moet schriftelijk zijn toestemming verlenen voor iedere kunstmatige inseminatie van zijn echtgenote, resp. partner.

De toestemming moet worden bezorgd aan de geneesheer die de kunstmatige inseminatie verricht. Het overlijden van de echtgenoot of de partner doet de toestemming vervallen.

De kunstmatige inseminatie mag door de geneesheer niet worden verricht binnen drie maanden nadat deze het verzoek van de vrouw en de toestemming van de echtgenoot of de partner heeft ontvangen.

Art. 4

Kunstmatige inseminatie van een gehuwde vrouw met het sperma van haar echtgenoot geschiedt onder de bij artikel 3 gestelde voorwaarden.

Art. 5

De geneesheer die de kunstmatige inseminatie verricht, moet zich ervan vergewissen dat ze aan de door deze wet gestelde voorwaarden beantwoordt; hij laat de medische of andere onderzoeken verrichten die hij in het belang van het ongeborn kind nodig acht.

Art. 6

Het sperma wordt vrijwillig en kosteloos afgestaan.

Niettemin kan aan de donor een forfaitaire vergoeding worden toegekend voor de kosten die hij naar aanleiding van de donatie heeft gemaakt.

De vergoeding wordt vastgesteld bij koninklijk besluit.

Het sperma dat een man in bewaring geeft bij een erkende instelling, blijft zijn eigendom en moet hem op zijn verzoek worden teruggegeven.

Het sperma moet worden vernietigd ingeval de bewaargever komt te overlijden.

Art. 7

Het sperma mag alleen worden ingezameld, behandeld, bewaard en afgestaan door instellingen die onder de leiding werken van de bestaande medische faculteiten, namelijk die van Brussel (U.L.B.), Luik, Namen, Bergen, Charleroi, Louvain-la-Neuve, Antwerpen, Brugge, Brussel (V.U.B.), Gent en Hasselt.

cohabitant ne peut être pratiquée qu'en cas d'infertilité masculine grave, eu égard à l'état actuel de la science, ou lorsque la procréation par le mari ou le cohabitant comporte un risque pathologique grave pour l'enfant à naître.

Art. 3

L'insémination artificielle ne peut être pratiquée que sur demande écrite de la femme. Cette demande est remise au médecin qui effectue l'insémination artificielle. Le mari ou le cohabitant doit donner par écrit son accord à toute insémination artificielle de son épouse ou cohabitante.

Cet accord doit être remis au médecin qui pratique l'insémination artificielle. Le décès du mari ou du cohabitant rend son accord caduc.

Le médecin ne peut pratiquer l'insémination artificielle moins de trois mois après réception de la demande de la femme et de l'accord du mari ou du cohabitant.

Art. 4

L'insémination artificielle de la femme mariée, par le sperme de son mari, est effectuée dans les conditions fixées par l'article 3.

Art. 5

Le médecin qui pratique l'insémination artificielle doit s'assurer que celle-ci répond aux conditions fixées par le présent texte et fait procéder aux examens médicaux ou à toutes autres consultations qu'il estime nécessaire dans l'intérêt de l'enfant à naître.

Art. 6

Le don du sperme est volontaire et gratuit.

Néanmoins, une indemnisation forfaitaire des frais engagés, à l'occasion de ce don, par le donneur, peut être accordée à ce dernier.

Elle est fixée par un arrêté royal.

Le sperme qu'un homme dépose aux fins de conservation dans un établissement agréé reste sa propriété et doit lui être restitué à sa demande.

Ce sperme doit être détruit en cas de décès du déposant.

Art. 7

La collecte, le traitement, la conservation et la cession du sperme ne peuvent être confiés qu'à des organismes encadrés par les facultés de médecine existantes, à savoir Bruxelles (U.L.B.), Liège, Namur, Mons, Charleroi, Louvain-la-Neuve, Antwerpen, Brugge, Brussel (V.U.B.), Gent et Hasselt.

Art. 8

De prijs van de verrichtingen voor de bewaring en de afstand van menselijk sperma en voor de inseminatie wordt vastgesteld bij koninklijk besluit.

Art. 9

De voorschriften voor de afstand van sperma door het bewaarcentrum aan de arts worden bij koninklijk besluit bepaald.

Art. 10

Er mogen niet meer dan vijf verschillende vrouwen door een zelfde donor worden bevrucht.

Art. 11

Een ieder die beroepshalve meewerkt aan de inzameling, de bewaring en de behandeling van sperma, evenals aan de kunstmatige inseminatie, moet de identiteit van de donor, van de vrouw, alsmede de inseminatie zelf geheim houden.

Alleen de geheimhouding van de inseminatie mag worden opgeheven in geval van een rechtsovereenkomst betreffende de afstamming van het kind.

Art. 12

De schriftelijke toestemming die door een ongehuwde man die sedert lange tijd vast samenwoont met een ongehuwde vrouw, uitdrukkelijk is verleend met het oog op de kunstmatige inseminatie van die vrouw met het sperma van een anonieme donor of met zijn eigen sperma, staat gelijk met de erkenning van het vaderschap van het aldus verwekte kind.

Het begrip vast en lange tijd samenwonend paar wordt bij koninklijk besluit nader omschreven.

Art. 13

Tussen een door kunstmatige inseminatie verwekt kind en een anonieme donor mag geen band van afstamming worden vastgesteld.

Art. 14

Kunstmatige inseminatie uitgevoerd in strijd met de artikelen 2, 3 en 4 wordt gestraft met geldboete van 100 tot 1000 F.

De behandeling en bewaring van sperma verricht in strijd met artikel 7, alsmede verwisseling van het bewaarde sperma worden gestraft met gevangenisstraf van een tot vijf jaar en met geldboete van 100 tot 1000 F.

26 februari 1987.

Art. 8

Le prix des opérations relatives à la conservation du sperme humain, à sa cession et à son insémination est fixé par arrêté royal.

Art. 9

Un arrêté royal détermine les règles de cession du sperme entre le centre de conservation et le médecin.

art. 10

Le nombre de femmes différentes inséminées avec succès par un même donneur est limité à cinq.

Art. 11

Toute personne qui concourt à titre professionnel au recueil du sperme, à sa conservation, à son traitement et à l'insémination artificielle est tenue de respecter le secret de l'identité du donneur, de la femme et celui de l'insémination.

Seul le secret de l'insémination peut être levé en cas d'action en justice concernant la filiation de l'enfant.

Art. 12

L'accord écrit donné de manière expresse par un homme non marié cohabitant de manière longue et stable avec une femme non mariée, à l'insémination artificielle de cette femme par le sperme d'un donneur anonyme ou par son propre sperme équivant à la reconnaissance de la paternité de l'enfant ainsi conçu.

La notion de couple cohabitant stable et de longue durée sera précisée par un arrêté royal.

Art. 13

Aucun lien de filiation ne peut être établi entre un enfant conçu par insémination artificielle et le donneur anonyme.

Art. 14

L'insémination artificielle pratiquée en violation des articles 2, 3 et 4 sera punie d'une amende de 100 à 1000 F.

Le traitement et la conservation du sperme réalisés en violation de l'article 7 de la présente loi et la substitution du sperme conservé sont passibles d'une peine d'emprisonnement de un à cinq ans et d'une amende de 100 à 1000 F.

26 février 1987.

Ch. PETITJEAN